

Wiktor Zygmunt Łyjak

JAN I KLEMENTYNA KOZIETULSCY NA ZAWSZE PRZYWRÓCENI SKIERNIEWICOM

Streszczenie: Artykuł po raz pierwszy prezentuje prawdziwą biografię Jana Kozietulskiego — polskiego bohatera narodowego; przedstawia rodowody jego rodziców, zamieszcza wypisy dotyczące ich obydwu ślubów, przede wszystkim zaś nie pozostawia wątpliwości, że Jan Kozietulski i jego siostra Klementyna przyszli na świat w Skierniewicach; w tle wskazuje kontakty rodziców Jana Kozietulskiego z elitą towarzyską skupioną przy skierniewickim dworze prymasa Antoniego Ostrowskiego.

Słowa kluczowe: Jan Kozietulski i jego familia, Skierniewice, prymas Antoni Ostrowski.

Summary: The article presents for the first time the true biography of Jan Kozietulski — a Polish national hero; presents the genealogy of his parents, provides excerpts from their two weddings, and above all leaves no doubt that Jan Kozietulski and his sister Klementyna were born in Skierniewice; in the background it indicates the contacts of Jan Kozietulski's parents with the social elite gathered at the manor of Primate Antoni Ostrowski in Skierniewice.

Keywords: Jan Kozietulski and his family, Skierniewice, primate Antoni Ostrowski.

* * *

Narodziny wiążą się z konkretnymi miejscowościami, a jeżeli dotyczą ważnych osób, na zawsze przydają im blasku. Jest tak na przykład z Żelazową Wolą, w której 22 lutego 1810 r. przyszedł na świat Fryderyk Chopin, ochrzczony w Brochowie 2 kwietnia tego roku.

W kontekście Skierniewic, nie wdając się w dywagacje, należy raz na zawsze odciąć się od rewelacji głoszonych przez różne osoby amatorsko parające się historią, ze szkodą dla tej nauki, podejmujące temat Marianny z Grotowskich i Antoniego Kozietulskich oraz ich dzieci: bohatera narodowego ochrzczonego czterema imionami — Jan Nepomucen, Antoni, Leon, Kajetan oraz jego siostry — Klementyny, Konstancji, Antonii, Tekli, Apolonii.

Il. 1. Prymas Antoni Kazimierz Ostrowski

Już na wstępie trzeba odnieść się też do znajomości Marianny Grotowskiej i Antoniego Kozietuskiego, gdyż już wówczas, niejako w tle, pojawiła się postać hierarchy Kościoła — Antoniego Kazimierza Ostrowskiego (31 marca 1713, Ostrów koło Magnuszewa — † 26 sierpnia 1784, Paryż): biskupa inflanckiego od 2 czerwca 1753 roku; biskupa kujawskiego (włocławskiego) — koadiutora od 1758 roku, ordynariusza w latach 1763–1776; arcybiskupa gnieźnieńskiego od 23 czerwca 1777 roku.

Nie może być dziełem przypadku, że właśnie biskup Ostrowski, 1 stycznia 1776 r. w Wolborzu¹ (zatem na terytorium ówczesnie zarządzanej przez siebie diecezji włocławskiej) udzielił ślubu Mariannie z Grotowskich i Antoniemu Kozietuskiemu.

Skąpy w treść zapis świadczy jedynie o tym, że pan młody, wielmożny Antoni Kozietuski, starosta będziński, był parafianinem wolborskim, natomiast panna młoda — Marianna Grotowska, sędzianka ziemi rawskiej — parafianką z niezbyt odległej Rzeczycy². Ślub odbył się po zwolnieniu z zapowiedzi, w obecności proboszcza z Rzeczycy i świadków: jaśnie wielmożnych Stefana

¹ Wolbórz, miasto w pow. piotrkowskim, woj. łódzkie.

² Rzeczyca, wieś w pow. tomaszowskim, woj. łódzkie.

Dembowskiego, marszałka Trybunału Koronnego i Antoniego Lasockiego, kasztelana gostyńskiego³.

Choć intryguje wiadomość o parafianinie wolborskim — Antonim Kozietulskim — wyjaśnienie tej kwestii należy w najszczęśliwszym wypadku odłożyć na późniejsze czasy, bowiem nie zachowały się akta ochrzczonych z Wolborza, z połowy XVIII w., a właśnie wówczas mógł w tym mieście urodzić się Antoni. Nie jest też wykluczone, że Antoni Kozietulski przyszedł na świat w innym miejscu, a parafianinem wolborskim stał się wraz z objęciem kujawskiej stolicy biskupiej przez Antoniego Kazimierza Ostrowskiego w 1763 r., który powierzył mu, być może, jakąś formę administracji tutejszych dóbr.

Wyjaśnienia wymaga łączenie Kozietulskich z wsią o nazwie Promna⁴. Wydaje się, że związki te nie były znaczące, gdyż Rafał Kozietulski, ojciec Antoniego, dopiero w 1776 r. uznany został za jedynego właściciela tych dóbr⁵. I choć w tym samym roku jego syn Antoni zawarł związek małżeński w Wolborzu, trudno przypuszczać, że na dłużej pozostał w tym mieście, skoro jego żona, Marianna z Grotowskich, przeniosła się do Skierniewic na dwór prymasa Ostrowskiego. Tam przyszły na świat ich dzieci.

O Mariannie z Grotowskich wiemy teraz więcej, gdyż owocna okazała się lektura akt metrykalnych parafii rzeczyckiej. Podczas chrztu odbytego 20 września 1760 r., córka wielmożnych — pana Kaspra Grotowskiego, sędziego grodzkiego sochaczewskiego i pani Konstancji [z Dobieckich], prawnych małżonków, otrzymała cztery imiona: Maria, Anna, Joanna, Józefa. Rodzice chrzestni, należący do ówczesnej elity towarzyskiej (a przede wszystkim wojewodę rawskiego należy uznać za taką osobistość), wystąpili w czterech parach: jaśnie wielmożny pan Kazimierz Granowski, wojewoda rawski i wielmożna pani Anna z Derszniaków Dobiecka, podczaszyzna brzezińska; jako drudzy, wielmożny pan Andrzej Dobiecki, cześnik chęciński i wielmożna pani Magdalena Woyczyńska, chorażyna rawska; trzeci — wielmożny pan Mikołaj Dunin, cześnik latyczowski i wielmożna pani Ertruda Dobiecka, cześnikowa chęcińska; czwarcy — wielmożny pan Dominik Bykowski, sędzia [ziemski?] sochaczewski i wielmożna pani Zofia Duninówna, podczaszanka brzezińska⁶.

³ Archiwum Archidiecezjalne w Łodzi, Akta Metrykalne Par. Wolbórz, sygn. 344, *Księga Druga Parafij Wolborskiej Ślubów 1755–1825, Mensis Januarius 1776to* [.] Wolborz [die] 1ma Januarij Illustrissimus Antonius Casimirus Ostrowski Episcopus Vladislaviensis cum Indulto a bannis Benedixit Matrimonium inter Magnificum Antonium Kozietulski Capitaneum Będzeninensem Parochianum Volboriensem et Magnificam Mariannam Grotowska virginem Judicissam Terrestrem Ravensem Parochianam Raczynensem in Assistentia Proprii Parochi Praesentibus Testibus Illustribus ac Magnificis Dominis Stephano Dembowski Mareschalco Tribunalis Regni [et] Antonio Lasocki Castellano Gostynensi. Spisujący akt mylnie podał nazwę miejscowości Raczycza, powinno być Raczycensem.

⁴ Promna, wieś w pow. białobrzeskim, woj. mazowieckie.

⁵ Archiwum Główne Akt Dawnych, Komisja Województwa Mazowieckiego, Wydział Wyznań, sygn. 4428, s. 196–199.

⁶ Archiwum Parafialne w Rzeczy, akta ochrzczonych [od 1760 r.], *Annō D[omi]ni 1760 die 20 7bris Ego qui supra Baptisavi Infantem N[omi]nis Aplici hoc est. Mariam, Annam, Joannam, Josepham, Magnifici Domini Gasparis Grotowski Judicis Castrensis Sochaczoviensis et MD Constantiae [de Dobieckie] Conjugum Legitimatorum Patrini fuere Magnificus Dominus Casimirus*

Znamienne, że zawierając związek małżeński 1 stycznia 1776 r., panna młoda mogła mieć jedynie piętnaście lat (zakładając, że jej chrzest w dniu 20 września 1760 r. nastąpił niebawem po urodzeniu), a zostając matką naszego bohatera narodowego — Jana Nepomucena, Antoniego, Leona, Kajetana — mogła ich mieć jedynie siedemnaście.

Nie wiadomo, gdzie Marianna i Antoni Kozietulscy przebywali po ślubie. Hipotetycznie i nie na dłużej niż półtora roku można typować Wolbórz, do czasu, gdy Antoni Kazimierz Ostrowski został 23 czerwca 1777 r. arcybiskupem gnieźnieńskim i przeniósł się do rezydencji w Skierniewicach, miasta pozostającego na obszarze tej metropolii. Niewątpliwie wraz z nim podążyli tam Kozietulscy.

Związki Kozietulskich ze Skierniewicami trwały tylko około pięciu lat, były jednak owocnym czasem. Właśnie tutaj urodziło się ich dwoje dzieci — późniejszy bohater narodowy Jan i jego przesłiczna siostra — Klementyna, po latach Walicka, a później Wichlińska.

Zanim Marianna i Antoni doczekali się potomstwa, Marianna z Grotowskich Kozietulska, już jako mieszkanka Skierniewic, 17 września 1777 r. asystowała podczas ceremonii chrztu. Było to nie lada wydarzenie, gdyż na łono katolicyzmu przeszedł katechumen ze wsi Chlebów, syn niewiernych (starozakonnych) rodziców, nieprzymuszony i dobrze pouczony, któremu na Chrzcie św., dokonanych przez księdza Adama Cedrowicza, kaznodzieję powszechnego i seniora mansjonarzy skierniewickich, dano imię Jakub. Jego chrzestnymi byli szlachetnie urodzeni Jakub Rykaczewski i Dominika Lipska, podczaszyna rawska, w asystencji jaśnie wielmożnego Józefa Nielepca i jaśnie wielmożnej Marianny Kozietulskiej⁷.

Jesienią 1777 r., 11 października ksiądz Adam Cedrowicz, kaznodzieja powszechny i przełożony mansjonarzy w kościele skierniewickim, uzupełnił ceremonię chrzcielną nad dzieckiem o imieniu Tekla, córką szlachetnie urodzonego Kazimierza Kozarskiego i Magdaleny Bolechowskiej, legalnych małżonków, [uprzednio] ochrzczonej z wody w Łyszkowicach. Podczas tej ceremonii asystowali: jaśnie oświecony wielbny pan Maciej *Poray Garny[s]z*, biskup tytularny larandzki, sufragan gdański⁸, audytor generalny spraw kurii

Granowski Palatinatus Ravensis et MD Anna z Derszniakow Dobiecka pocillatorida Brzezinensis. 2do MD. Andreas Dobiecki Pincerna Hęcınensis. et MD. Magdalena Woyczynska Vexilliferida Ravensis. 3tio MD: Nicolaus Dunin Pincerna Laticzoviensis et MD. Ertrudis Dobiecka Pincernida Hęczynensis. 4to MD: Dominicus Bykowski Judex Sochaczowiensis et MD. Sophia Danexowna Pocillatorida Brzezinensis. Serdecznie dziękuję Panu Dr. Michałowi Kuleckiemu za pomoc w poprawnym odczytaniu tekstu, a także za jego tłumaczenie.

⁷ Archiwum Diecezjalne w Łowiczu [dalej: AD Łowicz], akta metrykalne, Skierniewice, akta urodzonych, księga nr 5 (na naklejce cyfra 6) [od 1775 r.], s. 36, *Skierniewice* [.] A° 1777 17 7bris Ego Adamus Cedrowicz Concionator Ordinarius seniorque Mansionarius Squiernievicensis baptisavi Cathenum bene in Fide Catholica instructum non coactum de Villa Chlebow Natum ex Infidelibus Parentibus Nomine Jacobum Patrini fuere Magnificus ac Generosus Jacobus Rykaczewski et Magnifica a[c] Generosa Dominica Lipska Assistentes Magnificus ac Generosus Josephus Nielepce et Magnifica ac Generosa Marianna Kozietulska.

⁸ Niesłusznie nazwano biskupa Garnysza sufraganem gdańskim, gdyż Gdańsk nie był wówczas stolicą diecezji.

Il. 2. Warszawa. Pałac Kazimierzowski mieszczący Szkołę Rycerską

prymasa i sędzieja oraz urodzona pani Marianna Kozietulska z Grotowskich, starościna będzińska⁹.

Później na świat przyszedł Jan Kozietulski, którego dnia narodzin nie udało się ustalić. Z aktu chrztu, sporządzonego 4 lipca 1778 r. w Skierniewicach, można jedynie wyczytać, że tego dnia ksiądz Adam Cedrowicz, kaznodzieja powszechny i senior mansjonarzy kościoła skierniewickiego, ochrzcił dziecko wielmożnych państwa Antoniego Kozietulskiego, starosty będzińskiego i Marianny z Grotowskich, legalnych małżonków, nadając mu cztery imiona: Jan Nepomucen, Antoni, Leon i Kajetan. Podczas ceremonii rolę rodziców chrzestnych przyjęli wielmożni — pan Leon Maleszewski, marszałek dworu oświeconego księcia prymasa z panią Katarzyną Niezabitowską. O miejscu urodzin dziecka świadczy niezbita nazwa miejscowości — Skierniewice, umieszczona w tytule aktu¹⁰, natomiast sam chrzest nie musiał odbyć się w dniu jego narodzin. Zastanawiające jest to, że choć Kozietulskich łączyły więzy krwi z prymasem Antonim Ostrowskim, nie wziął on udziału w tym akcie.

⁹ AD Łowicz, op. cit., s. 37, *Skierniewice* [...] Anno 1777 11 8bris Ego Adamus Cedrowicz Concionator Ordinarius seniorque Mansionarius Ecclesiae Squiernievicensis supplevi Ceremonias supra Infantem Nomine Theclam Filiam Generosi Casimiri Kozarski et Magdalenae Bolechowska Coniugum Legitimorum Lyszkowiciis ex aqua baptisatam. Assistentes Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Mathias Poray Garnyz Episcopus Larundensis Suffraganeus Gedanensis Causarum Curiae Primatialis Generalis Auditor et iudex et Magnifica ac Generosa Domina de Grotowskie Marianna Kozietulska Capitanea Bendensis.

¹⁰ Ibidem, s. 48, *Skierniewice* [...] A^o 1778 4 Julij Ego Adamus Cedrowicz Concionator Ordinarius seniorque Mansionarius Ecclesiae Squiernievicensis baptisavi Infantem Filium Magnificorum ac Generosorum Dominorum Antonij Kozietulski Capitanei Bindzensis et Mariannae Grotowska Coniugum Legitimorum cui impositae sunt Nomina 4 Joannes Nepomucenus, Antonius. Leo. Cajetanus. Patrini fuere Magnificus ac Generosus Dominus Leo Maleszewski Mareschalculus Aulicus Celsissimi Principis et Magnifica Generosa Catherina Niezabitowska.

Czwartego lipca 1779 r. odbył się chrzest dwojga imion Józefa Kalasantego, Ignacego, syna szlachetnie urodzonych Andrzeja Kozłowskiego i jego żony Agnieszki z Daraszczońskich. Ceremonię uświetnili obecnością Maciej Poraj Garnysz, biskup larandzki, sufragan gdański i pomorski (sporządzający akt ksiądz Franciszek Lewandowski napisał przez pomyłkę — pomezański), referendarz koronny, audytor generalny i sędzia na dworze prymasa Ostrowskiego wraz z Marianną z Grotowskich Koziętulską, starościna będzińska¹¹.

Widocznie gościnnie przebywający w Skierniewicach ksiądz Melchior Gurowski, prepozyt metropolitalny gnieźnieński, kanonik poznański, 11 listopada 1779 r. dopełnił w sposób uroczysty chrztu katechumena zrodzonego z wiarołomstwa żydowskiego, rodem z Mazowsza, nadając mu imiona Antoni, Ksawery, Wiktor; nazwiska nie podano. Rodzicami chrzestnymi bądź asystującymi byli: jaśnie oświecony prymas Ostrowski, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony Królestwa Polskiego i ksiązę Wielkiego Księstwa Litewskiego z Justyną Lanckorońską, starościna rawską, następnie prześwietny najwielebniejszy ksiądz Ksawery Rydziński, scholastyk metropolitalny gnieźnieński i prezydent trybunału koronnego, z jaśnie wielmożną i urodzoną panią Anną Modlińską, podkomorzyną brzesko-włocławską, a w trzeciej parze Antoni Lasocki, kasztelan gostyński z Marianną z Grotowskich Koziętulską, starościna będzińska¹².

W 1780 r., w którym przyszła na świat Klementyna Koziętulska, jej matka Marianna tylko raz wzięła udział w takiej ceremonii, gdy Chrzest św. przyjął zrodzony w żydowskim wiarołomstwie przybysz ze Śląska. W dniu 27 marca ksiądz Adam Ignacy Cedrowicz, dopełniając uroczystości chrzcielnych, nadał mu trzy imiona: Piotr, Franciszek, Antoni, natomiast wydaje się, choć zapis w księdze jest mało czytelny, że odnotowano także jego nazwisko — Tarneu. Asystującymi rodzicami chrzestnymi byli: jaśnie oświecony prymas Ostrowski, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony Królestwa

¹¹ Ibidem, s. 73, *Skierniewice* [...] A° 1779 die 4 Julij. Ego qui Supra [Franciscus Lewandowski Mansionarius Skiernievicensis] Baptisavi Infantem nomine binō Josephum Calassantium Ignatium Filium Nob[ilis] Andree Kozłowski et Agnetis Darszczońska [Coniugum] Legitimorum Patrini fuere Illustrissimus Excellentissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Mathias Poraj Garnysz Episcopus Larandensis Suffraganeus Gedanenses et Pomesaniae Referendarius Regni Causarum suae Celsitudinis Primatialis Curiae Auditor Generalis et Judex cum Illustrissima ac Magnifica Domina Marianna de Grotowskie Koziętulska Capitanea Bendzinensis.

¹² Ibidem, s. 80–81, *Skierniewice* [...] A° 1779 die 11 9bris Perillustris et Reverendissimus Dominus Melchior Gurowski Praepositus Metropolitanus Gnesnensis Canonicus Posnaniensis Supplevit Cerimonias et Solennitates Baptismii super Cathehumentum ex Perfidia Judaica ortum ex Masovia Antonium Xaverium et Victorem nomine. Patrini et Assistentes fuere Celsissimus Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Antonius Casimirus de Ostrow Ostrowski ArchiEpiscopus Gnesnensis Legatus Natus Regni Poloniae et M.[agni] D.[ucatus] Lithuaniae Primas Primusque Princeps cum Illustrissima Magnifica ac Generosa Domina Justina Lanckorońska Capitanea Ravens Tum Perillustris et Reverendissimus Dominus Xaverius Rydziński Scholasticus Metropolitanus Gnesnensis Praesidens Tribunalis Regni cum Illustrissima Magnifica ac Generosa D.[omina]s. 81] Anna Modlińska Subcamera[r]ji Braestae Vladislavie Consorte ac demum Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Antonius Lasocki Castellanus Gostinensis cum Illustrissima Magnifica ac Generosa Domina Marianna de Grotowskie Koziętulska Capitanea Bendensi.

Polskiego i ksiązę Wielkiego Księstwa Litewskiego z jaśnie wielmożną i urodzoną panią Anną Modlińską, podkomorzyną brzesko-włocławską, najznakomitszy i najświetniejszy pan Józef Gurowski, marszałek Wielkiego Księstwa Litewskiego z najznakomitszą, najświetniejszą, wielmożną panią Dominiką Lipską, podczaszyną ziemi rawskiej oraz najznakomitszy i najświetniejszy pan Józef Popiel, kasztelan lwowski z wielmożną panią Marianną z Grotowskich Kozietulską, starościna będzińską¹³.

Siostrę Jana Kozietulskiego ochrzcił 11 maja 1780 r. w domu, pominawszy pozostałe czynności uroczyste, prześwietny wielbny ksiądz Ludwik Loga, kapelan jego oświeconej prymasowskiej mości, prepozyt w Niemysławie. Dziewczynka otrzymała pięć imion: Klementyna, Konstancja, Antonia, Tekla i Apolonia. Chrzestnymi dziecka wielmożnych państwa — Antoniego Kozietulskiego, starosty będzińskiego i Marianny z Grotowskich, legalnych małżonków — byli wielmożny pan Karol Gordon, porucznik chorągwi pancernej w wojsku koronnym i Franciszka Trostkowa z Warszawy¹⁴.

Il. 3. Klementyna z Kozietulskich Walicka

¹³ Ibidem, s. 92, *Skierniewice* [...] Ao 1780 die 27 Martii Ego Adamus Ignatius Cedrowicz Ecclesiarum Insignis Collegiatae Lov[ic]iensis] Canonicus Parochialis Skierniewicensis Commendarius et Concionator Ordinarius Supplevi Cerimonias et Solennitates baptismi super Cathehumentum ex Perfidia Judaica ortum ex Silesia nomine Petrum Franciscum et Antonium Tarneu Patrini et Assistentes fuere Celsissimus Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Antonius Casimirus de Ostrow Ostrowski ArchiEpiscopus Gnesnensis Legatus Natus Regni Poloniae et M[agn]i D[ucatus] Lit[huaniae] Primas Primusque Princeps cum Illustrissima Magnifica Generosa D[omina] Anna Modlińska Subcamerarij Bresta Cujovie Consorte Tum Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Josephus Gurowski Mareschalcus M[agn]i D[ucatus] Lit[huaniae] cum Illustrissima Magnifica ac Generosa Domina Dominica Lipska Pocillatrice Terrestri Ravensi ac demum Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Josephus Popiel Castellanus Leopoliensis cum Illustrissima Magnifica ac Generosa D[omina] Marianna de Grotowskie Kozietulska Capitanea Bendensis

¹⁴ Ibidem, s. 97, *Skierniewice*. Annō 1780 die 11 Majj Perillustris et Admodum Reverendus Dominus Ludovicus Loga Suae Celsitudinis Primatialis Capellanus Praepositus Niemysloviensis Baptisavit particulariter Domi omissis reliquis Solennitatibus Baptismi Infantem Quinque nominum videlicet Clementinam Constanciam Antoniam Theclam et Apolloniam Filiam Magnificorum ac Generosorum Dominorum Antonij Kozietulski Capitanei Bendensis et Mariannae Grotowska Conjugum Legitimatorum Patrini fuere Generosus Dominus Carolus Gordon Praefectus Cohortis Loricate in Exercitu Regni et Francisca Trostkova de Urbe Varsavia.

Znamienne, że podobnie jak podczas chrztu Jana, również w tym wydarzeniu nie uczestniczył prymas, a nawet nikt z jego dworu.

Dopiero w następnym roku Marianna Kozietulska zaczęła przyjmować rolę matki chrzestnej podczas takich ceremonii odbywanych w Skierniewicach.

Najpierw podczas chrztu Józefa, Grzegorza, syna Stefana Suchodolskiego i Katarzyny Szczygielskiej, prawych małżonków. Aktu, odbytego 13 marca 1781 r., dopełnił ksiądz Michał Witkowski, mansjonarz skierniewicki. Jako chrzestnych odnotowano: najznakomitszego, najświetniejszego, najwielebniejszego Macieja Grzegorza Garnysza herbu Poraj, biskupa larandeńskiego, sufragana pomorskiego, referendarza koronnego, audytora generalnego i sędziego spraw dworu jego oświeconości prymasowskiego oraz wielmożną panią Mariannę z Grotowskich Kozietulską, starościnię będzińską¹⁵.

W dniu 16 kwietnia 1781 r., najznakomitszy, najświetniejszy, najwielebniejszy Jan Dembowski, biskup koadjutor kamieniecki uzupełnił ceremonię chrztu dziecka, nadając mu imiona: Marianna, Antonina, Anna, Helena, córki wielmożnych i urodzonych państwa Michała i Justyny z Lipskich Pikarskich [h. Topór], starostów korabiewskich, prawych małżonków. Rodzicami chrzestnymi i asystentami byli: jaśnie oświecony prymas Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony Królestwa Polskiego i książę Wielkiego Księstwa Litewskiego z jaśnie wielmożną panią Anną Modlińską, podkomorzyną brzeską kujawską, jaśnie wielmożny i najznakomitszy pan Antoni Lasocki, kasztelan gostyński z jaśnie wielmożną panią Mikorską podkomorzyną gostyńską, jaśnie wielmożny pan Józef Mikorski, podkomorzy gostyński z jaśnie wielmożną panią Dominiką Lipską cześnikową¹⁶ rawską oraz jaśnie wielmożny pan Stanisław Lipski, cześnik rawski z jaśnie wielmożną Marianną z Grotowskich Kozietulską, starościnią będzińską¹⁷.

¹⁵ Ibidem, s. 122, *Skierniewice* [...] *Aô 1781 die 13 Martij Ego qui suprâ* [Michael Witkowski *Mansionarius Skierniewicensis*] *Baptisavi Infantem nomine bino Josephum et Grigorium Honestorum Stephani Suchodolski et Catharinae Szczygielska C[onjugum] Legitimorum Patrini fuerè Illustrissimus Excellentissimus et Reverendissimus Dominus Mathias Gregorius Poraj Garnysz Episcopus Larandensis Suffraganeus Pomeraniae Referendarius Regni Causarum Curiae Suae Celsitudinis Primatialis Generalis Auditor et Judex et Illustrissima ac Magnifica Domina Marianna de Grotowskie Kozietulska Capitanea Bendziensis.*

¹⁶ Miała być podczaszyną według zapisu 27 marca 1780 r.

¹⁷ *AD Łowicz, op. cit., s. 127, Skierniewice* [...] *Aô 1781 die 16 Aprilis Illustrissimus Excellentissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Joannes Dembowski Episcopus Coadjutor Camenecensis Supplevit Caeremonias Baptismi super Infantem nomine Mariannam Antoninam Annam Helenam Filiam Magnificorum ac Generosorum Dominorum Michaelis et Justinae de Domo Lipska Pikarskich Capitaneorum Corabieviensium Conjugum Legitimorum* [...] *Patrini et Assistentes fuere Celsissimus Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Dominus de Ostrow Antonius Casimirus Ostrowski Archiepiscopus Gnesnensis Legatus Natus Regni Poloniae et M[agni] D[ucatus] Lit[huaniae] Primas Primusque Princeps cum Illustrissima ac Magnifica Domina Anna Modlińska Succameraria Brestensi Cujaviensi Tum Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Antonius Lasocki Castellanus Gostinensis cum Illustrissima ac M[agnifica] D[omi]na* [zostawiono wolne miejsce na wpisanie imienia] *Mikorska Succameraria Gostinensi. Nec non Illustris ac Magnificus Dominus Josephus Mikorski Succamerarius Gostinensis cum Illustri ac Magnifica Domina Dominica Lipska Pincernida Ravensi ac Demum Illustris Magnificus D[omi]nus Stanislaus Lipski Pincerna Ravensi cum Illustri ac M[agnifica] D[omi]na Marianna de Grotowskie Kozietulska Capitanea Bendz[ensis].*

Także w 1781 r., 1 maja, ksiądz Adam Cedrowicz, kanonik prześwietnej kolegiaty łowickiej, komendarz i kaznodzieja kościoła parafialnego w Skierniewicach, ochrzcił syna Wacława Reschlera i Rozalii Librownej, legalnych małżonków — jak można mniemać miejscowych mieszczan — nadając mu imię Franciszek. Jako chrzestni wystąpili: jaśnie oświecony prymas Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony Królestwa Polskiego i książę Wielkiego Księstwa Litewskiego z jaśnie wielmożną panią Anną Modlińską, podkomorzyną brzeską kujawską, a także najświetniejszy, najwielebniejszy biskup Jan Dembowski, koadjutor kamieniecki z jaśnie wielmożną panią Dominiką z Dąbrowskich Lipską, cześnikową rawską oraz jaśnie wielmożny pan Antoni Lasocki, kasztelan gostyński z jaśnie wielmożną Marianną z Grotowskich Kozietulską, starościną będzińską¹⁸.

Siedemnastego maja 1781 r. ksiądz Adam Cedrowicz, kanonik prześwietnej kolegiaty łowickiej, komendarz i powszechny kaznodzieja kościoła parafialnego w Skierniewicach, dopełnił ceremonii Chrztu św. syna wielmożnego pana Krzysztofa Celińskiego, skarbnika czernichowskiego i Katarzyny z Kozietulskich małżonków, nadając mu imiona: Maksymilian, Franciszek, Rafael. Podczas tej ceremonii rolę chrzestnych przyjęli: jaśnie oświecony prymas Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony Królestwa Polskiego i książę Wielkiego Księstwa Litewskiego w parze z jaśnie wielmożną panią Anną Modlińską, podkomorzyną brzeską kujawską, znakomity ksiądz Teodor Siemiński, sekretarz królewski, dziekan archikatedry gnieźnieńskiej, kanonik archikolegiaty warszawskiej z jaśnie wielmożną Marianną z Grotowskich Kozietulską starościną będzińską, a na końcu jaśnie wielmożny ksiądz Antoni Szydłowski, kanonik gnieźnieński z jaśnie wielmożną Łucją Jawornicką¹⁹.

¹⁸ AD Łowicz, Akta metrykalne, parafia Św. Jakuba w Skierniewicach, Księga chrztów, sygn. 6, *Akta Urodzonych 1781 do 1795* [Liber Metricēs Baptisatorum Ecclesiae Parochialis Skierniuevicensis Comparatus 1781 Die 1ma Maji], k. 2, *Skierniewice* [.] Annō 1781 die 1 Maji Ego Adamus Cedrowicz Insignis Collegiatae Loviciensis Canonici Ecclesiae Parochialis Skier[niuevicensis] Commendarius et Concionator Ordī[narius] Baptisavi Infantem nomine Franciscum Filium Famatorum Venceslai Reschler et Rosaliae Librowna C[oniugum] Legit[imorum] Patrini et Assistentes fuerē. Celsissimus Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Antonius Casimirus de Ostrow Ostrowski Archi Episcopus Gnesnensis Legatus Natus Regni Poloniae et M.[agni] D.[ucatus] Lit[huaniae] Primas Primusque Princeps cum Ill[ust]rī[ssima] ac M[agnifica] Domina Anna Modlinska Succameraria Brestensi Cujaviensi Tum Illustrissimus Excellentissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Joannes Dembowski Episcopus Coadjutor Camenecensis cum Ill[ust]rī ac M[agnifica] Domina Dominica de Dąbrowskie Lipska Pincernida Ravensi ac Demum Illustrissimus et Excellentissimus Dominus Antonius Lasocki Castellanus Gostinensis cum Ill[ust]rī ac Magnifica Domina Marianna de Grotowskie Kozietulska Capitanea Bendzinensi.

¹⁹ Ibidem, k. 3v-4, *Skierniewice* [.] Annō 1781. die 17 Maji Ego Adamus Cedrowicz Insignis Collegiatae Loviciensis Canonici Parochialis Skier[niuevicensis] Ecclesiae Commendarius et Concionator Ordinarius Supplevi Caerimonias Baptismi super Infantem nomine Maximilianum Franciscum et Raphaellem Levatum Domi particularite ex aqua. Filium Magnificum D[ominorum] Christophori Celinski Thesaurarij Czerniech[oviensis] et Catharinae Kozietulska. C[oniuges] Legitimorum. Patrini et Assistentes fuere. Celsissimus Illustrissimus et Reverendissimus Dominus de Ostrowo Casimirus Ostrowski [k. 4] ArchiEpiscopus Gnesnensis Legatus Natus Regni Poloniae et M.[agni] Ducatūs Lit[huaniae] Primas Primusque Princeps cum Ill[ust]rī[ssima] ac M[agnifica] Domina Anna Modlinska Succameraria Brestensi Cujaviensi Tum Perillustris

Latem, 20 lipca 1781 r., ksiądz Michał Witkowski, mansjonarz kościoła parafialnego w Skierniewicach, natychmiast po urodzeniu ochrzcił dziecko dwójgiem imion — Józef i Jakub, syna Jana Kulikowskiego i Anny Skalskiej, prawych małżonków (być może mieszczan skierniewickich). Jego rodzicami chrzestnymi zostali: wielmożny urodzony pan Leon Maleszewski, marszałek dworu jego oświeconego prymasa z Marianną z Grotowskich Koziętulską starościnaą będzińską²⁰.

Akt z 21 września 1781 r. godzien jest uwagi o tyle, że tego dnia prześwietny i najwielebniejszy ksiądz Joachim Dembowski, archidiakon kościołów — metropolitalnego gnieźnieńskiego, kustosz katedralny, proboszcz inowłodzki i skrzyniński, referendarz oświeconego prymasa, uzupełnił ceremonię chrztu dziecka imieniem Jan Antoni, ochrzczonego w Warszawie tylko prywatnie, albo jak mówi się pospolicie — z wody, syna urodzonych Jana i Anny z domu *Marianna Jabłonskich*²¹ małżonków prawych. Rodzicami chrzestnymi albo asystentami byli: jaśnie oświecony prymas Antoni Kazimierz z Ostrowa Ostrowski, arcybiskup gnieźnieński, legat urodzony Królestwa Polskiego i książe Wielkiego Księstwa Litewskiego, opat komendatoryjny tyniecki i łódzki z Marianną z Grotowskich Koziętulską, starościnaą będzińską, następnie najświetniejszy, najznakomitszy i najwielebniejszy ksiądz Jan Dembowski, biskup koadjutor kamieniecki i podolski, kawaler orderu Św. Stanisława z jaśnie wielmożną Placydą z Lasockich Domaszewską miecznikową itd.²² Miejsce urodzenia dziecka, tutaj *Varsaviae* — Warszawa, uwzględniono zarówno w nagłówku zapisu, jak i w samym tekście, co zdaje się wskazywać, że starano się, choć nie zawsze konsekwentnie, odnotowywać

et Reverendissimus Dominus Theodorus Sieminski Ecclesiarum Metropolitanae Gnesnensis Decanus Archi-Collegiatæ Varsaviensis Canonicus Sacrae Regiae Majestatis Secretarius cum Illustri ac Magnifica Domina Marianna de Grotowskie Koziętulska Capitanea Bendensi ac demum Perillustis et Reverendissimus Dominus Antonius Szydłowski Canonici Gnesnensis cum Illustri ac Magnifica Domina Lucia Jawornicka.

²⁰ Ibidem, k. 6v, *Skierniewice* [.] *Annō 1781. die 20 Julii Ego qui supra [Michael Witkowski Ecclesiae Parochialis Skierniewicensis Mansionarius] immediate Baptisavi Infantem nomine bino Josephum et Jacobum Filium Honestorum Joannis Kulikowski et Annae Skalska Coniugum Legitimorum Patrini fuere Magnus ac Generosus Dominus Leo Maleszewski Mareschalicus Aulicus Suae Celsitudinis Primatis et Illustris ac Magnifica Domina Marianna de Grotowskie Koziętulska Capitanea Bendziensis.*

²¹ *Marianna Jabłonskich* nie ma tutaj sensu.

²² AD Łowicz, Akta metrykalne, parafia Św. Jakuba w Skierniewicach, Księga chrztów, sygn. 6, *Akta Urodzonych 1781 do 1795 [Liber Metricæ Baptisatorum Ecclesiae Parochialis Skierniewicensis Comparatus 1781 Die 1ma Maji]*, k. 11, *Varsaviae* [.] *Annō 1781. die 21 7bris Perillustis et Reverendissimus Dominus Joachim Dembowski Ecclesiarum Metropolitanae Gnesnensis Archidiaconus Cathedralis Plocensis Custos Coadjutor Inowłodensis et Skrzynniensis Praepositus Suae Celsitudinis Primatialis Referendarius Supplevit Ceremonias Baptismales super Infantem nomine Antonium Joannem /: Baptisatum Varsaviae solum privatè seu ut vulgo dicitur ex aqua /: Filium Generosorum Joannis et Annae de Domo Marianna Jabłonskich Coniugum Legitimorum. Patrini seu Assistentes fuerē: Celsissimus Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Dominus Antonius Casimirus de Ostrow Ostrowski Archi Episcopus Gnesnensis Legatus Natus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae Primas Primusque Princeps Abbas Commendatorius Tynecensis et Lendensis cum Illustri ac Magnifica Domina Marianna de Grotowskie Koziętulska Capitanea Bendensi Tum Illustrissimus Excellentissimus et Reverendissimus Dominus Joannes Dembowski Episcopus Coadjutor Camenecensis et Podoliae Equus Ordinis S: Stanislai cum Illustri ac Magnifica Domina Placida de Lassockie Domaszewska Ensifera.*

wieś bądź miasto związane z narodzinami. Jest godne uwagi, że w tym akcie Marianna Koziętulska wystąpiła w parze wraz z prymasem, czego wcześniej nie było.

Dziwiącego czerwca 1782 r., zatem w dniu, w którym Antoni Kazimierz Ostrowski na zawsze opuścił Skierniewice, Marianna Koziętulska po raz ostatni wystąpiła w roli matki chrzestnej w tym mieście. Ksiądz Adam Ignacy Cedrowicz, kanonik prześwieatnej kolegiaty łowickiej, zarządca i ustanowiony zwyczajny kaznodzieja kościoła parafialnego skierniewickiego dopełnił ceremonii i uroczystości chrztu dwunastoletniego katechumena, zrodzonego z wiarołomstwa żydowskiego w Rawie, nadając mu imiona: Józef, Maciej, Antoni o nazwisku Herszla. Rodzicami chrzestnymi i asystentami byli: najświeatniejszy, najznakomitszy i najwielebieniejszy ksiądz Maciej Grzegorz Poraj Garnysz, biskup chełmski i bełski, kawaler orderu Św. Stanisława z jaśnie wielmożną panią Anną Modlińską, podkomorzyną brzeską kujawską, następnie jaśnie wielmożny najznakomitszy pan Antoni Lasocki, kasztelan gostyński z prześwieatną jaśnie wielmożną i urodzoną panią Marianną z Grotowskich Koziętulską, starością będzińską, a także najświeatniejszy i najprzewielebniejszy ksiądz Melchior Gurowski, prepozyt kościołów — metropolitalnego gnieźnieńskiego, kanonik poznański, oficjał generalny gnieźnieński, kawaler orderu Św. Stanisława, w parze z prześwieatną jaśnie wielmożną i urodzoną panią Łucją Jawornicką, żoną wojskiego ziemi sochaczewskiej i na koniec prześwieatny jaśnie wielmożny i urodzony pan Jan Rzeszotarski, sędzia ziemski rawski, z prześwieatną jaśnie wielmożną i urodzoną panią Dominiką Lipską, żoną cześnika rawskiego²³.

O ile Marianna Koziętulska 14 razy (licząc z chrztami własnych dzieci) brała udział w takich ceremoniach, to jej męża — Antoniego — po raz pierwszy odnotowano w charakterze chrzestnego dopiero latem 1783 r. Można więc sądzić, że wcześniej nie przebywał w Skierniewicach, a jego dzieci samotnie wychowywała matka.

Dopiero przeszło rok po wyjeździe prymasa ze Skierniewic w aktach pojawił się Antoni Koziętulski. Trzykrotnie podejmował się roli ojca chrzestnego: 17 sierpnia 1783 r. oraz 27 lutego i 31 sierpnia 1784 r. (pięć dni po zgonie prymasa Ostrowski w Paryżu).

²³ Ibidem, k. 24v, *Skierniewice* [.] *Annô 1782 die 9 Junij Ego Adamus Ignatius Cedrowicz Ecclesiarum Insignis Collegiatae Loviciensis Canonici Ecclesiae Paro[ci]hialis Skierniewicensis Commendarius et Concionator Institutus Ordinarius Supplevi Cerimonias et Solennitates Baptismi super Cathehumentum annorum 12 ex Perfidia Judaica Ortum Ravâ nomine Josephum Mathiam et Antonium Herszla Patrini et Assistentes fuerê Illustrissimus Excellantissimus et Reverendissimus Dominus Mathias Gregorius Poraj Garnysz Episcopus Helmensis et Belzensis Ordinis S: Stanislai Eques cum Illustrissima Domina Anna Modlinska Succameraria Brestensi Cujavensi Tum Illustrissimus Excellentissimus Dominus Antonius Lasocki Castellanus Gostinensis cum Perillustri Magnifica ac Generosa Domina Marianna de Grotowskie Koziëtulska Capitanea Bendensi Nec non Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Melchior Gurowski Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis Praepositus Posnaniensis Canonici Officialis Generalis Gnesnensis Ordinis [k. 25] Sancti Stanislai Eques cum Perillustri Magnifica ac Generosa Domina Lucia Jawornicka Tribuni Terrae Sochaczoviensis Consorte ac demum Perillustri Magnificus ac Generosus Dominus Joannes Rzeszotarski Judex Terrestris Ravensis cum Perillustri Magnifica ac Generosa Domina Dominica Lipska Pincernae Ravensis Consorte.*

Il. 4. Popiersie Jana Kozietulskiego
w Skierniewicach

Antoni Kozietulski, jako chrzestny, odnotowany jest w skierniewickich aktach 17 sierpnia 1783 r., gdy ksiądz Adam Cedrowicz, kanonik prześwietnej kolegiaty łowickiej oraz administrator i ustanowiony zwyczajny kaznodzieja kościoła w Skierniewicach dopełnił ceremonii chrzcielnych dziewczynki (której imienia nie odnotowano!), ochrzczonej prywatnie w domu w Warszawie, córki jaśnie wielmożnych oraz urodzonych — Macieja Szymanieckiego, koniuszego oświeconego księcia i prymasa królestwa oraz Wiktorii Dobieckiej, prawych małżonków. Rodzicami chrzestnymi albo asystentami byli: wielmożny i urodzony pan Antoni Kozietulski starosta będziniński z wielmożną i urodzoną panią Zofią Maleszewską, małżonką marszałka oświeconego księcia i prymasa królestwa oraz wielmożny i urodzony pan Stefan Dobiecki dzierżawca i posiadacz wsi Seliga z wielmożną i urodzoną panią Kandydą Szajowską, małżonką sekretarza oświeconego księcia i prymasa królestwa²⁴.

Rok później, 27 lutego, w kościele skierniewickim ksiądz Adam Cedrowicz, kanonik prześwietnej ko-

legiaty łowickiej i co warte podkreślenia, prebendarz rawski, a zarazem administrator i ustanowiony zwyczajny kaznodzieja kościoła w Skierniewicach, ochrzcił syna urodzonych Macieja Iniskiewicza i Marianny Sapinskiej, posiadaczy wójtostwa we Wsi Skierniewskiej, który przyszedł na świat 10 listopada 1783 r., nadając mu dwa imiona — Marcin, Antoni. Chrzestnymi byli wielmożny i urodzony pan Antoni Kozietulski, starosta będziniński z wielmożną

²⁴ Ibidem, k. 42, *Skierniewice* [...] Annō 1783. die 17 Augusti Ego Adamus Ignatius Cedrowicz Ecclesiarum Insignis Collegiatae Loviciensis Canonici Parochialis Skierniewiensis Concionator Institutus Ordinarius et Commendarius Supplevi Caerimonias Baptismales super Puellam domi privatē ex aqua Baptisatam Varsaviae Filiam Magnificorum ac Generosorum Mathiae Szymaniecki Celssissimi Principis et Primatis Regni Praefecti Stabuli et Victoriae Dobiecka Coniugum Legitimorum Patrini seu Assistentes fuerē Magnificus ac Generosus Dominus Antonius Kozietulski Capitaneus Bendenensis cum Magnifica ac Generosa Domina Sophia Maleszewska Celssissimi Principis et Primatis Regni Mareschalei Consorte. Tum Magnificus ac Generosus Dominus Stephanus Dobiecki Tenutarius ac Possessor Villae Seliga cum Magnifica ac Generosa Domina Candida Szajowska Consorte Celssissimi Principis et Primatis Regni Secretarius.

i urodzoną panią Kandydą Szajowską, żoną sekretarza oświeconego księcia²⁵ prymasa.

Po raz ostatni Antoni Kozietulski odnotowany został w księdze ochrzczonych kościoła w Skierniewicach 6 listopada 1784 r. Tego dnia ksiądz Franciszek Lewandowski, mansjonarz kościoła parafialnego skierniewickiego, ochrzcił syna uczciwych Michała Sadowskiego i Anny, małżonków prawych, dwojgiem imion — Karol, Michał. Rodzicami chrzestnymi byli wielmożny i urodzony pan Antoni Kozietulski starosta będziński z wielmożną i urodzoną panią Łucją Jawornicką, żoną wojskiego ziemi sochaczewskiej²⁶.

Czas pobytu Kozietulskich w Skierniewicach wart jest podsumowania. Przyszły tutaj na świat ich dzieci, a co niebagatelne, Marianna z Grotowskich Kozietulska miała możliwość obcowania z elitą otaczającą prymasa Antoniego Ostrowskiego. Biorąc pod uwagę zapisy z aktów chrztów, były to takie osoby:

- Katarzyna z Kozietulskich Celińska, skarbnikowa ziemi czernichowskiej (17 maja 1781);
- Krzysztof Celiński, skarbnik ziemi czernichowskiej (17 maja 1781);
- Jan Demowski, biskup koadiutor kamieniecki (16 kwietnia 1781, 1 maja 1781, 21 września 1781);
- Joachim Dembowski, archidiakon kościołów — metropolitalnego gnieźnieńskiego, kustosz katedralnego, proboszcz inowłodzkiego i skrzynieńskiego, referendarz oświeconego prymasa referendarz (21 września 1781);
- Placyda z Lasockich Domaszewska, miecznikowa (21 września 1781);
- Maciej Poraj Garnysz, biskup (11 października 1777, 4 lipca 1779, 13 marca 1781, 9 czerwca 1782);
- Józef [powinno być Władysław] Gurowski, marszałek Wielkiego Księstwa Litewskiego (27 marca 1780);
- Melchior Gurowski prepozyt metropolitalny gnieźnieński, kanonik poznański (11 listopada 1779, 9 czerwca 1782);
- Łucja Jawornicka, żona wojskiego ziemi sochaczewskiej (17 maja 1781, 9 czerwca 1782);
- Justyna Lanckorońska, starościna rawska (11 listopada 1779);
- Antoni Lasocki, kasztelan gostyński (16 kwietnia 1781, 1 maja 1781, 9 czerwca 1782);
- Bazyli Lasocki (18 września 1777);

²⁵ Ibidem, k. 49, *Wies Skierniewska* [.] Annō 1784. die 27 Febuarii Ego Adamus Cedrowicz Ecclesiarum Insignis Collegiatae Loviciensis Canonicus Ravensis Praebendarius Skierniewiensis Praepositus et Concionator Ordinarius Baptisavi Infantem natum 10 9bris Annō 1783. Filium Generosum Mathiae Iniskiewicz et Mariannae Sapinska Possessorum Advocatiae in Villa Skierniewicensi Conjugum Legitimorum Cui quidem Infanti imposui duplex nomen videlicet Martinus et Antonius. Patrini fuerē Magnificus ac Generosus Dominus Antonius Kozietulski Capitaneus Bendenensis cum Magnifica ac Generosa Domina Candida Szajowska Celsissimi Principis Secreterii Consorte.

²⁶ Ibidem, k. 54v, *Skierniewice* [.] Annō 1784. die 6 9bris Ego Franciscus Lewandowski Ecclesiae Parochialis Squinterniencensis Mansionarius Baptisavi Infantem nomine binō Carolum Michaellem Filium Honestorum Michaelis Sadowski et Annae [nie wpisano nazwiska] Conjugum Legitimorum Patrini fuerē: Magnificus ac Generosus Dominus Antonius Kozietulski Capitaneus Bendenensis et Magnifica ac Generosa Domina Lucia Jawornicka Tribuni Terrae Sochaczoviensis Consorte.

- Dominika z Dąbrowskich Lipska, podczaszyńska rawska (17 września 1777, 27 marca 1780), jako cześnikowa rawska (16 kwietnia 1781, 1 maja 1781, 9 czerwca 1782);
- Stanisław Lipski, cześnik rawski (16 kwietnia 1781);
- Leon Maleszewski, marszałek dworu prymasa (20 lipca 1781);
- Mikorska, podkomorzyna gostyńska (16 kwietnia 1781);
- Józef Mikorski, podkomorzy gostyński (16 kwietnia 1781);
- Anna Modlińska, podkomorzyna brzesko-włocławska [kujawska] (11 listopada 1779, 27 marca 1780, 16 kwietnia 1781, 1 maja 1781, 17 maja 1781, 9 czerwca 1782);
- Antoni Kazimierz Ostrowski, prymas (18 września 1777, 11 listopada 1779, 27 marca 1780, 16 kwietnia 1781, 1 maja 1781, 17 maja 1781, 21 września 1781);
- Justyna Pikarska, starościna korabiewska (16 kwietnia 1781);
- Michał Pikarski, starosta korabiewski (16 kwietnia 1781);
- Józef Popiel, kasztelan lwowski (27 marca 1780);
- Ksawery Rydziński, scholastyk metropolitalny gnieźnieński i prezydent trybunału koronnego (11 listopada 1779);
- Jan Rzeszotarski, sędzia ziemi rawskiej (9 czerwca 1782);
- Teodor Siemiński, sekretarz królewski, dziekan archikatedry gnieźnieńskiej, kanonik archikolegiaty warszawskiej (17 maja 1781);
- Antoni Szydłowski, kanonik gnieźnieński (17 maja 1781).

Współ z Antonim Koziętulskim odnotowano w aktach chrztów o wiele mniej osób i raczej skromniejszego wymiaru, co może dowodzić, że rzadziej przebywał on w Skierniewicach, nadto w czasie, gdy nie rezydował tu prymas Ostrowski. Byli to:

- Stefan Dobiecki, posiadacz wsi Seliga (17 sierpnia 1783);
- Maciej Iniskiewicz, posiadacz wójtostwa Wsi Skierniewickiej (27 lutego 1784);
- Marianna z Sapińskich Iniskiewicz, żona posiadacza wójtostwa Wsi Skierniewickiej (27 lutego 1784);
- Łucja Jawornicka, żona wojskiego ziemi sochaczewskiej (6 listopada 1784);
- Zofia Maleszewska, żona marszałka prymasa (17 sierpnia 1783);
- Kandyda Szajowska, żona sekretarza prymasa (17 sierpnia 1783, 27 lutego 1784);
- Maciej Szymaniecki, koniuszy prymasa (17 sierpnia 1783).

Gdy uprzednio rozwiedzeni Marianna i Antoni Koziętulscy zawierali 5 lipca 1785 r. powtórny związek małżeński w warszawskim kościele p.w. Świętego Krzyża, na końcu aktu umieszczono uwagę, że między narzeczonymi dokonany był rozwód powagą urzędu, jednak po trzech latach dobrowolnie są jeszcze raz zaślubieni po wszystkich rzeczach powyższych, które być powinny, jak wyżej.

Wskazaną treść ujęto w następujący sposób: 5 lipca 1785 r., uprzednio rozwiedzeni małżonkowie zawarli ponowny związek w warszawskim kościele Św. Krzyża. Sakramentu udzielił biskup chełmski Maciej Garnysz,

w obecności księdza Sebastiana Drzewieckiego, kapłana ze Zgromadzenia Św. Wincentego à Paulo. Małżonkowie z racji powtórnego ślubu byli zwolnieni od wszystkich zapowiedzi i wcześniejszego badania przez miejscowego biskupa ordynariusza (zatem biskupa poznańskiego). Wśród wielu świadków odnotowano tylko wielmożnych: Skulskiego, pisarza warszawskiego, brata narzeczonej Grzegorza Grotowskiego, sędziego ziemskiego rawskiego i Stanisława Wojszyńskiego, podkomorzego rawskiego²⁷.

Jeżeli Kozietulscy nie byli małżeństwem przez trzy lata, zatem od 1782 do 5 lipca 1785 r., rozwód musiały poprzedzić czynności prawne. Nie wiadomo ile trwały, ale okres ich separacji był jeszcze dłuższy.

Marianna Kozietulska po raz ostatni występuje w aktach skierniewickich 9 czerwca 1782 r., w dniu opuszczenia miasta przez prymasa Ostrowskiego. Zapewne w tym czasie konsystorz zajmował się jej rozwodem. Natomiast obecność Antoniego Kozietulskiego w Skierniewicach odnotowana jest 17 sierpnia 1783 oraz 27 lutego 1784 r., gdy Kozietulscy nie byli już małżonkami.

Tyle o epizodzie skierniewickim Marianny i Antoniego Kozietulskich mówią fakty pozyskane z różnych źródeł archiwalnych. Autor niniejszego szkicu nie uważał za stosowne, by odnieść się krytycznie do beletrystyki związanej z Kozietulskimi, mającej często obyczajowy podtekst. Nie prostował też przeróżnych rewelacji ogłoszonych przez entuzjastów, chcących zaistnieć na tle naszego bohatera — urodzonego w Skierniewicach Jana Nepomucena, Antoniego, Leona, Kajetana Kozietulskiego.

Jednak niezależnie, ogrom i waga zebranego materiału zaowocuje wkrótce obszerną książką poświęconą nie tylko Kozietulskim, lecz także skoligacynym z nimi Walickim, Wichlińskim i Rzewuskim.

Spis ilustracji

1. Prymas Antoni Kazimierz Ostrowski na obrazie z kościoła św. Jakuba Apostoła w Skierniewicach. Fotografia z zasobów Muzeum Historycznego Skierniewic.
2. Warszawa. Pałac Kazimierzowski mieszczący Szkołę Rycerską. Akwarela Zygmunta Vogla z 1785 r., w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie.
3. Klementyna z Kozietulskich Walicka. Obraz Josefa Grassiego z 1804 r. Muzeum Narodowe we Wrocławiu.
4. Popiersie Jana Kozietulskiego na Bulwarze Polsko-Francuskim w Skierniewicach.

²⁷ Archiwum Parafii Św. Krzyża w Warszawie, akta małżeństw, 1785, 5 lipca, nr 5. *Me Praesente Sebastianus Drzewiecki Sacerdotum Congregationis Misiorum Praefecto hujus Ecclesiae, Illustrissimus et Reverendissimus Dominus [Mathias] Garniż Episcopus Chelmensis habito Induto ab Illustrissimo Loci Ordinario ab omnibus bannis praevio Examine, nulloque Canonico detecto Impedimento benedixit Matrimonium Contractum inter Magnificum Dominum Antonium Kozietulski Capitaneum Będzensem et Magnificam Dominam Mariannam de Grotowskie Sponsos hujus Parochiae. Testes fuerunt Magnificus Dominus [-] Skulski Notarius Varsaviensis Magnificus Dominus Gregorius Grotowski frater Sponsae Judex terrestris Ravensis et Magnificus Dominus Stanislaus Woyczynski succamerarius Ravensis et alii plures. NB. Inter hos sponsos fuit factum Divortium Autoritate Officii, tandem post tres annos sponte Copulati sunt sterum praemissis omnibus praemittendis ut supra.*